Ч. 87. Львів, четвер, дня 7. жовтня 1915. Рік I.

# Українське Слово

Ціна примірника 6 сот. На провінції 8 сот. В занятих територіях 4 коп.

**Умови передплати у Львові:**

| | |
|---|---|
| На рік . . . . | 18·— К. |
| „ півроку . . | 9·— „ |
| „ чвертьроку . | 5·— „ |
| „ місяць . . . | 1·80 „ |

**В краю і державі:**

| | |
|---|---|
| На рік . . . . | 24·— К. |
| „ півроку . . | 12·— „ |
| „ чвертьроку . | 6·— „ |
| „ місяць . . . | 2·40 „ |

**За границею:**

| | |
|---|---|
| В Німеччинї . . | 28 мар. |
| В Америцї . . . | 8 дол. |
| В инших держав. | 40 фр. |

Реклямациї вільні від почтової оплати. Рукописї приймаеть ся лиш оплачені, а звертаеть ся тільки важнїщі і застережені.

„Українське Слово“ продають всї бюра по цїлім краю.

**Адреса: Редакциї й адмінїстрациї: Львів, Руська 3. Експедициї: Бляхарська 11.**

**Цїна оголошень:**

За оголошення числимо за одношпальтову стрічку або її місце 20 сот. Надіслане 50 сот. за стрічку, в оповістках 40 с., в редакцийній части 60 с. Повідомлення про вінчання, заручини і т. п. 1·50 К. за стрічку, найменше 4 К. Дрібні оголошення за слово 6 сот., найменше 60 сот. Слова товстим або розстріленим друком числимо подвійно. Сталі оголошення за окремою умовою. — За зміну адреси платить ся 50 сот.

політична, економічно-суспільна й лїтературна ґазета.
**Виходить що-дня рано.**

## На мертвій точцї.

В здійсненню нашого університетського домагання можемо числити лиш на власні сили, на діяльність нашого полїтичного представництва. Досї не було невідповідної хвилї для основання унїверситета для нас, а тепер треба сказати, що український унїверситет у Львові — доманне полїтичної конечности. Коли Австрія віддала на якийсь час російським військам східну Галичину на те тільки, щоб спинити їх на українських Карпатах а потім нечайним ударом розбити їх над Дунайцем та гнати крізь цїлу східну Галичину, то тепер в днях тріумфу і слави, як-раз пора ярко засвідчити перед цїлим світом що претенсії Росії до Галичини — дикі та що тут кріпко держить ся австрійська власть, бо її сторожить український лев. Український унїверситет се буде маґнетна голка, яка виразно зорентує украінську суспільність серед темноти російської ночи. Треба знати, що закордонні Українцї на точцї любови і пошани до рідної мови — містики. Для них серед російських обставин рідна мова — се жемчуг, що йому нема цїни! Коли-ж би се українське слово, що цїлими столїттями стояло на сторожі нашої національної самостійности, найшло звінкий відзвук в храмі найвищої науки, то щирі сльози радости найшлибся на український землї.

## З ґеоґрафії визволеної України.

### Давні українські школи на Волини.

Волинська земля відіграла в минувшині кілька разів ролю культурного центра для всеї України.

Вперше вславила ся Волинь у часах волинських князів XIII в.: тодї столиця Волинї, Володимир, серед знищеної Татарами країн був якби островом української культури, що хоронив давні просвітні скарби і прибільшив їх новими здобутками тодїшний князь Володимир Васильвович був — як каже лїтопись »книжник великий і фільософ, якого не було по всїй землї і по нїм не буде«, — він дбав пильно о лїтературу, мав бібліотеку і книгами запомагав свої церкви; богато книг переписав він власноручно. Побіч князя зібрав ся гурт людей з вищою просвітою, як невідомий по імени

автор Волинської літописи і укладчик повної збірки дивних літописей.

Другий раз волинська земля стала огнищем української просвіти в XVI і XVII в. Князь Константин Острожський і гурт його товаришів підняли велику справу народної просвіти, положили основи під українське шкільництво. Яка широка була ся діяльність, вистарчить сказати, що на території нинішньої Волині в тім часі повстало пять українських гімназий!

Сю працю Острожського і православних брацтв продовжали в XVII і XVIII в. Василияне, що осинували на волинській землі цілий ряд колегій.

Тепер приходить на Волинь в четверте епоха розвитку — з поміж визволених західних земель вона передусім матиме можність і силу здвигнути нові основи для української культури.

———

На сім місци даємо перегляд волинських шкіл на переході XVI і XVII в.

**Острог.** Острозька школа здобула собі широку славу тому, що сє була перша українська школа вищого типу. Князь Константин Острожський, як відомо, ріжними дорогами старав ся піднести просвіту на рідній земли: переклад біблії, основанне друкарні, опіка над ученими—се великі діла князя. Але найбільша його заслуга, — основанне першої академії. Наміри Острожського були закроєні дуже широко: він бажав дати не тільки школу для Українців, але школу з широкою програмою і з пляном, приміненим до пекучих потреб тодішньої нашої суспільности. Основою науки мала бути грецька і словянська мова; в такий спосіб князь хотів противставити тодішній західній культурі — культуру східну. Учителів до школи спроваджено з Греції і Італії. В Острозі учили: Кирил Лукаріс, ученик венецьких і падуанських шкіл, протосінгел Никифор також з Італії, Мосхопул, Діонизій Палеольог і з Українців вславили ся Герасим Смотрицький, батько славного письменника, Дамян Наливайко, брат гетьмана і ин.

Школа давала основне знанне грецької мови; деякі ученики самі писали вірші по грецьки. Таксамо високо стояла словянська мова; вперше звернено тут увагу на граматичні студії, звідси перші відомости виніс Мелетій Смотрицький, автор епохальної Граматики. Побіч сього учили тут також латинської мови, що конечно була потрібна в тодішнім життю.

Острозька академія, що до свого типу покриваєть ся з нинішньою гімназією; вона була взірцем иньших середних шкіл, що так гарно розвивали на Волині і по цілій Україні.

Між учениками школи був також гетьман Петро Конашевич Сагайдачний.

**Володимир волинський** мав школу вже 1570 р. при церкві св. Іллї. Ся школа дістала 1577 р. фундацію від українського шляхтича Василя Заворовського, браславського каштеляна. Він знаходив ся в турецькій неволї і зробив тестамент, де між иньшим записав 6 кіп доходу з млина на дяка, »щоби дяк добрий був і безнастанно в тій білій кімнаті против шпитальної чорної кімнати мешкаючи, діти, що на науку йому будуть давані, Богу і людям вдячно вчив«.

До сеї школи мали ходити також діти Загоровського, коли їм буде сім років; як шкільний предмет згадуєть ся »руська наука у святім письмі« — себто тодішня українська мова, якої вчили на церковних книгах. Друга школа була при катедральній церкві.

В 1588 р. володимирський епископ, Теодозій Лазовський рішив за порадою кн. Константина Острожського — перемінити школу на гімназію з наукою грецької мови. Народну школу полишено і в ній дальше »бакаляр« мав учити по »словенськи«; але побіч сього другий »бакаляр« мав вести науку грецької мови. Для школи призначено »муровану кімнату« в замочку, а бакалярі дістали на мешканнє »деревляну кімнату«.

Ся школа перейшла потім в руки уніятів. Довший час була в занепаді. Аж 1609 р. епископ Іпатій Потій визначив платню бакалерови 200 зол., і на реставрацію школи 500 зол.; але школа якось не могла піднести ся і наука була тільки »яка-така«. В 1631 р. школа дістала нову фондацію від еп. Йоакима Мороховського в сумі 600 зол. — процента мали іти на удержаннє учителя.

З учителів знаємо імя о. Прокопія Хмілевського і дякона Федора Мелешковича. Мелешкович був відомий як добрий педагог, »чоловік мудрий і учений по думці світа«; припадково дізнаємо ся, що він водив своїх учеників на прогульки.

Третю школу отворили в Володимирі православні 1633 р. при церкви св. Пятниць.

(Конець буде).

# УРЯДОВІ ВОЄННІ ЗВІДОМЛЕННЯ

## З ГОЛОВНОЇ АВСТРІЙСЬКОЇ КВАТИРИ

з дня 5. жовтня 1915.

### На російськім фронті.

Нічо нового.

### На італійськім фронті.

Положенне на південно-західному фронті незмінене. На високорівнях Vielgereuth та Ляфра-и неприятель вчера не відновлював своїх наступів.

### На сербськім фронті.

Наші війська з над Дріни в трех місцях перейшли на сербську область, причім взяли бранців. Впрочім нічо важнійшого.

**Заступник шефа Ґенерального Штабу**
**пільний маршалок-поручник Ф. ГЕФЕР.**

## З ГОЛОВНОЇ НІМЕЦЬКОЇ КВАТИРИ.

з дня 4. жовтня 1915.

**На східнім фронті.**

Вчера Москалі після сильного артілерійського приготовання майже на цілім фронті від Постав аж до Сморгонь густими лавами перейшли до наступу, котрий однак остав ся безуспіху, а неприятелеви приніс тільки значні втрати. Також і нічні неприятельські атаки були безуспішні На південний захід від Левневаден відкинули ми неприятельський наступ.

На інших фронтах положенне незмінене.

**На західнім фронті.**

Вчера рано підплинуло під Zeebruegge пять моніторів та розпочали острілювати безуспішно побереже; згинуло тільки трех Бельгійців. Наша прибережна артілерія влучила оден монітор; тяжко ушкодженого відставлено його в напрямі англійського фронту.

На північ від Loos в ночі неприятель підняв атак на наші становиска на захід від Haisnes; наступ сей остав ся без успіху. Натомість посунув ся неприятель вперід, предпринявши наступи на південь від потока Souchez. Французам вдалось всадовитись в малому відтинку стрілецького рова на узгірях на північний захід від Givenchy. На південь від того узгіря відкинули ми французькі наступи. На північний схід від Neuville відбили ми відтінок стрілецького рова довгого на 40 метрів.

В Шампанії вчера по полудні на дармо старались Французи предприняти наступ в околиці на північний захід від Massiges i Ville Sur Tourbe. Їх відділи дістались під зосереджений наш огонь,

Нічний атак на наші становиска на північний захід від Ville sur Tourbe заломав ся в огні артілерії та машинових крісів; неприятель поніс тяжкі втрати. Дворець Chalons, збірне місце резерв французьких армій, — нині вечером обкидав бомбами з очевидним наслідком німецький літак.

## З ГОЛОВНОЇ НІМЕЦЬКОЇ КВАТИРИ

з дня 5. жовтня 1915.

**На східнім фронті:**

Група військ пільного маршалка генерала Гінденбурга:

Після невдач 3. жовтня Москалі предприняли вчера знова наступи на наші становиска. Сї наступи виконані малими чисельно відділами з легкостю ми відкинули.

У інших груп військ не зайшло нічо нового. Російські звідчі відділи, як се ми не двозначно провірили — носять німецькі шоломи, щоб впровадити в блуд наші війська. Само собою розуміеть ся, що коли такі відділи попадуть в наші руки, ми поступимо з ними після военного права.

**На західнім фронті.**

Ми відкинули знову англійські наступи, виконані при помочи ручних гранатів на укріплення на північ від Loos. Підчас безуспішних атаків на сї укріплення Англійці, що понесли значні втрати в забитих та ранених, лишили нам ще 80 бранців та два машинові кріси. Ми відобрали вчера кусник рова занятий Французами на узгірю на північний захід від Givenchy; при сьому здобули ми чотири машинові кріси.

В Шампанії острілював неприятель сильнійшим огнем становиско на північний захід від Soudain, де неприятель намагав ся також атакувати; наш артілерійський огонь не допустив неприятеля вперід. Під Vaugnois випередили ми неприятеля в висаджуванню мін, — причім знищено много неприятельських мінових проходів.

Неприятельські летуни обкидали бомбами місцевість Biache St. Vaast на північний захід від Arras. Оден мешканець вбитий. Впрочім шкоди не було.

**НАЧАЛЬНА УПРАВА АРМІЇ.**

# ЄВРОПЕЙСЬКА ВІЙНА.

## Болгарія в передодні війни з почвірним порозумінням

*Відень*, 4. жовтня. «Südslavische Korrespondenz« доносить з Софії: Посли Росії, Франції та Італії є вже готові до відїзду. Тільки в англійськім посольстві не робить ся ще приготовань до виїзду

*Софія*, 4. жовтня. Перед російським та сербським посольством відбулись демонстрації, що прибрали грізний характер Демонстранти кидали ворожі кличі під адресою Росії та Сербії

*Відень*. »Telegraphen Union« доносить, що оден з визначних болгарських політиків заявив, що болгарське правительство з цілковитим супокоєм очікує відкликання всіх дипльоматичних заступників почвірного порозуміня з Софії. Здаєть ся, що се вже наступить нині. Болгарське правительство числить ся з негайним виповідженнєм війни Болгарії Росією, як з конечностю, котру годі оминути.

»Berliner Localanzeiger« доносить з Софії що російський ультімат, уложений в визиваючім тоні, викликав в Софії велике обурення та погорду Росії. В королівській палаті відбувають ся безперервні наради, в яких беруть участь найвизначнійші болгарські політики та високі офіцери. В місті слідно на кожному кроці сильне одушевленнє.

*Медіолян*, 6 жовтня (Ткб). »Secolo« доносить з Сальонік під датаю 3. с. м. пізним вечером: Доси прибуло 16 великих французьких транспортових кораблів перед Карабурну, що задержались перед пристанню. Війська, які є на тих кораблях, є призначені до охорони зелізничої лінії Гевделі-Велес,

*Париж*, (Ткб) По донесенням »Таймса« в Сальонік почвірне порозуміннє повідомить Болгарію, що не знесе дальших її воєнних приготовань.

Почвірне порозумінне заявить Радославову, що Болгарія буде мати до діла з союзними арміями коли заатакує Сербію.

Не звісно, чи се повідомленнє буде мати форму ультімату, котрий спричинить безусловно безпроволочну відповідь Болгарії.

## Трівога в Білгороді.

*Роттердам*, 4. жовтня. Втеча населення з Білгороду триває дальше. Поминик Міляна Обреновича перенесено до Прістіни. При бомбардованню Білгороду третій поверх перворядного готелю »Москва« зовсім знищений.

## Греція перед рішеннем.

*Амстердам*. (ТКБ) Оден з тутешніх дневників доносить з Льондону: Грецьке правительство обсадило військом зелізничу лінію Сальоніки - Монастир аж до Кемалі та лінію Сальоніки-Скоплє аж до Ґевґелі, бо грецькі власти хотять мати сі лінії під своїм наглядом.

*Софія*. (ТБК) Почвірне порозуміннє заявило в Атенах, що корпус призначений до висадження на сушу, буде числити 70.000 людей, — та є призначений до помочи Сербії. Сей корпус буде ужитий в першому ряді в демонстраційних цілях проти Болгарії Поява війск почвірного порозуміння в Македонії викличе серед населення, головно в Македонії велике невдоволеннє.

*Париж*, 4 жовтня. (ТБК). Вістка про висадженнє англійсько-французьких війск в Сальоніках викликала тут радість. Преса заявляє, що через се не нарушено невтральности Греції, бо висадженнє війск в Сальоніках має послужити до оборони Греції. Ледви чи король Константин послухає ради німецьких агентів, що наклонюють його, запротестувати проти висадження війск в Греції.— Греція свого часу не запротестувала проти занятя острова Тенедос та Мітілен через союзні війська. Також і в тім случаю нема підстави до протесту.

»Echo de Paris« заявляє, що протест Греції буде тільки клаптиком паперу. Коли король Константин думає, що такий протест нічо не коштує, то повинен знати рівнож, що якраз найдорожче платить ся за се, що нічо не повинно коштувати.

## Румунсько - болгарське порозуміннє.

»Morgenzeitung« доносить з Берліна, що в тамошній румунській амбасаді заявляють, що вже перед кільканайцяти днями покінчено успішно переговори між Румунією а Болгарією.

---

# З діяльности „Сільського Господаря".

Головна Рада «Сільського Господаря« рішила на своїм засіданню 28. серпня с. р. перенести весь заряд Товариства до Львова. Кінчаючи свою діяльність на чужині, видала управа Товариства обіжник (ч. 3) до своїх Філій і мужів довіря, в якім подає звідомленнє з її заходів в справі відбудови краю в ширшім значінню сього слова, бо обнимаючім заспокоєннє всіх потреб зруйнованого населення. При кінці обіжника подані пояснення в справі воєнних чинитьб і шкід та відшкодовань за них, отже підносить питання, які всю нашу суспільність живо обходять.

I.

Репрезентацією всяких господарських інтересів українського населення Галичини була у Відні Головна Рада »Сільського Господаря«, що на основі рішення зборів з 4. марта 1913. доповнила ся делєгатами инших наших господарських товариств. Так повстала ширша господарська рада, що стояла в постійнім порозумінню з парляментарною репрезентацією. Коли в маю с. р. повстала Загальна Українська Рада, то навязала та держала зносини з »Сільським Господарем« в той спосіб, що визначила своїх постійних відпоручників до його Ради. В справах загально народнїх обовязана Головна Рада »Сільського Господаря« — як і всі инші товариства — піддавати ся рішенням, які виносить Загальна Українська Рада. Впрочім має свободу ділання що до своєї статутової діяльности.

Для предложення правительству домагань в справі відбудови краю треба було зібрати великі матеріяли, що й вчинила Головна Рада. Правительство завязало у Відні осередній комітет для господарської відбудови Галичини, а на домагання »Сільського Господаря« поручило краєве правительство старостам завязуванне подібних ратункових комітетів по повітах. Рівночасно зарядив Краєвий Виділ, щоб повітові Виділи заняли ся основанем повітових рільничих рад та взяли їх в опіку. Українське населенне мало би там на 7—9 членів заряду найбільше двох своїх представників. Не віщувало се великих успіхів для нашого рільничого насення, тому представники »Сільського Господаря« просили нового намісника експ. Колярда, щоби всюди по повітах комітетам проводив ц. к. староста та щоб обі народности були в них заступлені відповідно до свого числа в повіті. Подібний стан такий, що в деяких повітах є одні і другі комітети.

Там, де є комітет під управою старости. повинні наші організації висилати своїх делєгатів і брати найживійшу участь. Там, де завязано лише рільничі повітові ради, повинні наші організації просити сами в старостві, а через »Сільського Господаря« у вищих інстанціях о завязання такого повітового комітету під управою старости. Де однак наші люде вже війшли до завязаних повітових рільничих рад, повинні поки-що в них і на дальше остати, заступаючи по можности справи нашої людности і доносити »Сільському Господареви« про рішення шкідливі для господарських справ нашого народа, або взагалі про можливе неприхильне для сих справ становище.

Від самого почину сього року клопотала ся президія »Сільського Господаря« в міністерствах, у військових властей а коли намісником став експ. Колярд — також в президії ц. к. Намісництва в Бялій о поміч для нашого населення. Заходи сї, яких предметом була достава поживи, збіжа на засіви, здержанне або обмеженне реквізиций, поміч в худобі а передовсїм в конях, скора виплата належитости за воєнні чинитьби та правильна виплата підмог для родин покликаних до військової служби, — увінчали ся успіхами. В останніх місяцях інтервеніювала президія в ц. і к. Начальній Управі армії в справі забирання господарям російських коней, які вони купили від Москалів в дорозі лїцитації. Успіх є такий, що забирання таких коней обмежуєть ся до можливо як найменшого числа, та даєть ся відшкодовання. На просьбу нашої господарської репрезентації позволило міністерство внутрішних справ многим з наших господарів-збігаточенців вернути до краю. За її впливом змінено також зарядження команди II. армії, що зжате збіже має стояти до якогось часу в копах на полі. Зарядженне тої самої армії, що ґрунти селян виселених в Росію мають бути забрані, змінено в тім дусї, що ґрунтів не забираєть ся, лиш даєть ся їх в уживаннє.

Кромі сього внесло Товариство до відповідних властей письма в справі здоровних відносин в Галичині, заведення обороту збіжем, примусового уживання селянської худоби до управи ґрунтів більшої посілости, а особливо заопікувало ся знищеним перемиським повітом.

---

# Німецька преса — про нас.

(За час від 1—15 вересня с. р.)

II.

Дуже цікаву статтю пера посла др.а Евгена Левицького помістив берлінський дневник »Der Tag« під заголовком: Die verbündeten Armeen auf

ukrainischen Boden, в числі з 2, с. м., № 205, в якій шан. автор переказує тисячлітню історію Холмщини й Волині та історію переслідування сих країв Москвою, котрі визволяти взяло ся союзне військо, тому й свою статтю кінчить автор поздоровленєм під адресою вождів армії, щоб й дальше щастило ся їм на українській землі, де з тугою виглядає їх — український нарід.

При кінці огляду заграничної німецької преси, годить ся згадати також про швайцарсько-німецькі »Züricher Neuen Nachrichten«, яка в числі з д. 5. с. м. надрукувала цікаву замітку: Freie Bahn nach Kiew, де з нагоди здобуття Луцька сказано, що армії осередніх держав мають вже вільну дорогу на Київ і на Україну, з відорванєм якої — позбавить ся Росію не тільки з сього хліборобського резервоару, але й доступу до Чорного Моря та Балкану.

Як з кожнім днем росте зацікавлення українською справою, про те найкраще свідчить австрійсько-німецька преса, іменно віденська, яка ще до недавна не доцінювала ваги українського питання, а стоячи під впливом галицьких могутніх чинників — промовчувала про прояви політичного життя нашого народу, що тепер змінило ся на ліпше, а дай Боже на все. Коли приходить ся реферувати голоси австрійської преси, то знову доводить ся на першому місці поставити христ.-суспільну »Reichspost«, яка від самого початку війни друкує незвичайно прихильні і зі знанєм річи, писані статті про нас, в чому немала заслуга проф. *Володимира Калиновича*, який помістив в Reichspost« кілька інформаційних статей з історії української землі як: Aus der Geschichte Wolhyniens (в ч. з 31. VIII., № 409), де на підставі жерел подана історія Волині, а продовженєм якої є друга стаття сього-ж автора; Die Flüsse und Bodenschätze Wolhyniens (з 1 IX № 411) що обговорює географію здобутих волинських просторів, міст, рік, природні богацтва краю та геольогічні прикмети волинської землі. Третя стаття проф. В. Калиновича: Geschichtlich - Geographisches vom neuen Operationsgebiet (див. ч. з 4. с. м. № 417), являєть ся властиво доповненнєм попередніх статтей, яку зладив автор на підставі праць Ходяковського і Стрельбицького. Автор подає опис досіль здобутих міст — на Волині. Крім сього помістив шан. проф. кілька статтей на загально - російські теми, а які частинно торкають ся й української справи, як: Zar und Grossfürst (в ч. з 10. с. м., № 426), »Russische Summen über das Elend in Russland« (з 17. с. м., № 433) і »Der Schlag gegen die Duma« (з 17. с. м., № 439). З инших заміток сеї часописи слід пригадати нотатку »Die Nationale Frage im Okkupationsgebiet« в ч. з 3 с. м., № 415, про яку була мова в »Українськім Слові« (№ 57), а яку використав »Kurjer Lwowski« (№ 299) по свойому, — заявляючись проти трактовання Холмщини, як етнографічно української области. Також за »Reichspost-ом«, подав наш дневник про »Цісарське свято в Заліщиках« (див.: »Укр. Слово«, з 3. с. м., № 53) і про недолю виселенців як жертв російської стратегії (з 18. IX., № 68).

Тим разом навіть »Neue Freie Presse« присвятила нам більше місця на своїх товстих сторінках, чого доказом стаття *Рода-Рода*: Die »Befreier« Rotrussland (в ч. 18.433), де мова про прикази »львівського« губернатора гр. Бобринського, який приказав насильно вивозити »Галичан«, щоб їх прийшла »визволяти« Росія, а тепер приміщує їх далеко від рідної землі в сибірських тайгах та на Уралю, де вони терплять страшну нужду, голод, холод і муки. — В тому самому дневнику, в ч. з 12. с. м. № 18.341, стрічаємо інформаційну замітку »Wolhynien« і донесенне »Рѣч-и« про внесения в російській думі інтерпеляції в справі переслідування української преси: Klagen über die Bedrückung der Ukrainer und die Knebelung der Presse (в 14. IX., № 18.342), про що заговорила ціла австрійсько-німецька преса і опис візитації в бараках Ґмінден п. з. »Besuch des Statthalters Baron Bienerth in der Barackenstadt bei Gmünden (№ 18.343).

За те »Die Zeit« збула вас мовчанкою — і коли-б не географічні начерк капітана *Франца Віндера* Da Polesie (в ч. з 8. с. м., № 4654), які є лишень фрагментом праці сього автора »Die Bedeutung des Terrains«, ми й невгадували-б про сю віденсько-польську часопись.

З инших віденських дневників заслугує на увагу »Neues Wiener Tagblatt«, що в ч. з 14. с. м., № 255, помістив простору статтю редактора *Йосифа Гома*: Die Russentage im Lemberg, де з великою симпатією говорить ся про нас. Автор як австрійський вояк дістав ся в московський полон, з якого вдало ся йому втічи і весь час окупації прожити у Львові, де зарабляв на життє — удїлюваннєм лекцій. Між учениками — була одна Українка, дочка судового радника, що запізнала автора з життєм та історією українського народу і, як пише автор — »отсею дорогою пізнав я 30 міліоновий нарід позабутий Европою, який цілі століття бореть ся з московським гнетом, бажаючи визволитись з під панованя »кнута«, і якому судило ся в історії Сходу відограти важну ролю та рішити питанне дальшого розвою царської імперії.

Про українську справу заговорив також соц.-демокр. »Arbeiter Zeitung«, поисвятивши вступну статтю: An den Toren des Ostens, в ч. з 4. с. м., № 245, де мовить ся, що, »зі здобуттєм Дубна, Ровна — молот союзних армій вдарив в двері Сходу, за якими спить Україна

---

*В. Короленко.*

# Хвилина.

(Далї)

III

В наріжній вежі була кімнатка еспанської військової тюрми. Ясне на хвилину, в свіглі, що згинуло з вікон кімнатки зарисувалась тінь чоловіка, що з'явив ся за решіткою. Хтось з відтіль глянув на темне море і відійшов Світло опять замиготіло гарним сяйвом на хребтах филь.

Се був Хуан—Марія—Хозе-Міґуель-Діац, інсурґет-моряк. Колись у повстанню піймали його Еспанці та забрали в неволю. Зразу засудили на смерть, та з годом чи з примхи, чи таки з милосердія помилували його. Дарували йому життя тай привезли на отсей острів, де й запроторили у вежу. Тут зняли з нього кайдани, — бо і так вони були непотрібні. Адже-ж мури були камінні, а у вікні — груба желїзна решітка... за вікном — море. Його життя сповнювалось сим, що міг глядіти з вікна на далекий беріг... І вгадувати... А може навіть, ще й надіятись...

В перших літах, у ясні дні, коли сонце вилискувало ся на ломах синїх филь — виринав перед ним далекий беріг і тоді він довго глядів... здивлючись в обрій рідних гір, що висувались неясними покрученими зломами та ледви замітними цятками далеких хуторів... І угадував... притоки, дороги, гірські стежки, по яких — здавалось йому пересувають ся легкі тіни, а між ними одна, колись так дорога йому...

І він ожидав, що в скорі побачить в горах огні стрілів, як замиготять клубами диму, та надіяв ся, що з відтіля з далекого берега, припливуть на филях моря вітрила з рідним прапором та кличем: революції й свободи! Тому він притьмом приготовляв ся до сьої хвилини та терпеливо обережно довбав в стіні біля заржавілої решітки.

Так минали йому літа. На березї — все царювала тишина, а в межигірях лежала сїра мрака, тільки від острова відбивались иноді невеличкі еспанські байдаки та уганялись супокійні, рибацькі човна по морі, немов морські чайки за добичею.

Згодом усе минуле ставало для нього сном. Мов у снї дрімав у золотому тумані спокійний беріг і мов у снї блукались по ньому марою тіни давно минулого... А коли на березї знїмав ся дим та у розбурхані филї моря летїла куля, — він знав, що се певно везуть нових каторжників у форт і змінених вартових...

І опять минали літа такої летаргії. Хуан-Марія Міґуель-Хозе-Діац за той час заспокоїв ся і поволі став забувати про свої молоді сни. Навіть на далекій беріг глядів рівнодушно і млаво і давно вже перестав довбати коло решітки... На віщо-ж?...

Тільки як з'німав ся східний вітер особливо сильний в тих сторонах і коли филї починали перекидуватись камінчиками на березї маленького острова, — тоді і в глубині його душі, ак та рінь на дні моря ставала ворушити ся глуга тупа, неясна, тупа.

Тоді здавалось йому, що від закутаного туманами берега, відбивають ся якісь тїни та летять понад морськими фалями та скиглять про щось грімко, жахливо, сумно, тривожно... Він знав, що се скиглить море, однак по неволї він прислухував ся ся сим згукам... І в глубинї його души починалось сутужне, важке хвилювання.

В його камері від угла до угла на поперек була утоптана в камінній підлозї доріжка. А він витоптав камінь бігаючи босими ногами у такі бурхливі ночі по своїй клїтцї. В таку глуху ніч він наново шкребтав в стїні коло решітки... Але на другий день, коли море утихомирившись, ласкаво лизало камінні лави острова, він також успокоював ся, забуваючи про години шалу...

Звісно, його не держить тут решітка, а берегло се облудне, сердите то знова ласкаве море а також... сонний Спокій далекого берега, що млаво, безтямно купав ся в білих туманах...

IV.

Так пролїтали лїта, що здавались вже днями. В пору сну не істнує дійсність, а його життя було уже сном, тупим, важким і безконечним.

Та, від деякого часу у тому снї зринали якісь чудні примари. У ясні лїтні днї видно було на березї, як піднїмав сїдим з багаття або з пожарів. У форті в той час счинив ся надзвичайний рух: Япанцї брались направляти старі мури та щерби, що потворились в лїтах миру та застою і всюди поспішно заводили лад. Тепер, частїйше чим перше сповичались поміж берегом а островом парові

котрою за мало інтересувала ся Европа, хоч вона величиною терену, чисельністю населення, політичним положеннєм заслугує на більшу увагу та на поважне трактованнє Українського питання, якого не можна збути мовчанкою, бо воно стало европейською квестією мира. Дальше подає автор статї коротенький начерк історії відродження галицької та російської України і очеркує значіннє »української ідеї« у розвою будучих політичних подій. — Инша статтє п. з.: In Wolhynien (в ч з 15 с м № 266) подає ряд інформаційних відомостей з географії та історії Волині, який є мостом що веде побідні армії в осередок російської України.

З прочих віденських дневників згадає про нас Oesterreichische-Volks-Zeitung« короткою заміткою: Sitzung des Allgemeinen ukrainischen Nationalrates (з 15 с. м. № 206) і »Die Neue Zeitung« в ч. з 3. с. м. де знагоди здобуття Луцька говорить ся про Українців, що були й є вірні австрійському цїсареви та наддунайській державі, за що їх прозвано »Тирольцями Сходу«, з які бажають собі зєдинення усїх Українських земель під скиптром Габсбургів.

Богато уваги присвячує нам також провінціональна нїмецька преса, а передусїм »Prager Tagblatt«, що в ч. з 8. с. м., № 249, принесла вступну вельми прихильно написану статтю: Die Befreiung der Ukraina, а яку в цілости у перекладі передрукувало »Українське Слово« в ч. з 16. с. м. № 66. Та сама часопись в тому самому числї помістила спростованнє »Українського пресового бюра« п. з.: Wer wurde aufgehängt?, в якім дементує ся інсинуації співробітника »Illustrowan-ого Kuryera-а Codzienn-ого (№ 186 з 26. VII.) п. *В. Спербера*: Automobilem przez Galicyę, про що була мова в нашому органї. В загалї сей чесько-нїмецький дневник ставить ся супроти нас незвичайно прихильно, чого доказом численні замітки, що їх про українство поміщує »Prager Tagblatt« — як пр.: »Russische Verteidigungsmassnahmen in der Ukraina« (з 1. с. м., № 242), »Kiew — bedroht« (з 7. с. м., № 243) і Tätigkeit der Ukrainischen Revolutionäre«, в ч. з 8. IX., № 249.

Немепше відзивів про нас містить другий провінціональний нїмецький дневник »Reichenberger Zeitung«, якої редактор п. *Вінклер*, ще з початком воєнної кампанії пішов в ряди наших Січових Стрільців — бороти ся проти Росії. З голосів з сього дневника занотуємо фрагментарні полеві листи Wie die Russen hausten (№ 129, з 2. IX. с. р.) — де мова про нас і нашу землю, а які суть властиво передруком деяких листів з збірки: »Der österreichisch - ungarische Krieg in Feldpostbriefen (з тому І-го), що вийшла недавно накладом книгарні Ґ. Міллера в Монахії. — Знову з приводу боїв під Бучачом, помістив сей дневник другу інформаційну статю: Die Stadt der Potocki (в ч. з 4. с. м., № 232), де подана історія Бучача і кілька перекавів про Каньовського. — Коли-ж наші війська наблизили ся під Дубно, появила ся в »Reichenberger Zeitung« третя з ряду інформаційна статя: »Der befestigte Militärbezirk Kiew« (з 10. с. м., № 237), де побіч пояснень значіння Київа під мілїтарним зглядом — подана історія »Матері руських городів. І так за кожним поступом на східньому тереиї війни — подає названа часопись довші історично-географічні замітки про українські території, як пр. з нагоди відобрання в Галичині Олеська та Підкаменя — зарав появила ся статтє п. з.: »Die beiden Glanzpunkte Ost-Galiziens« (з 11. IX., № 238) — де перекавано досить докладно історію тих місцевостей, а по здобуттю Дубна історичну записку про Волинь; (Vide: числї з 12. IX., № 239, в статті: Wolhynien).

З инших провінціональних дневників „Salzburger-Chronik«, замістив прихильно написану статтю «Die Ukraina«, де побіч звичайних інформаційних відомостей, подана історія боротьби українсього народу за визволення України, яку підняли Січові Стрільцї (нор. число з 30. VIII. с. р.).

На закінченне нашого огляду — подамо відзиви про нас будапештенського »Pester Lloyd«, який супроти наших змагань ставить ся прихильно і признає нашому народови належні йому права. З сього титулу цїкава стать дра З. Сонненфельда: »Südwesten Russland« (Ч. 253, з 12. с. м.), в якій описує автор враження зі своєї подорожи по Україні, куди їздив перед війною, але вони дотично сучасного моменту мають з воєнними подїями мало спільного. Зате цїкавіщою являєть ся опис візити кореспондента „Pester Lloyd-а« д. Е. Ст. — і, який відвідав нашу стрілкиню Ірену Кувь, що саме тепер перебуває на лїченню в шпиталї »Gondviseles« в Будапештї. Статтє написана живо та образово.

Стільки нового приносить нами переглянена нїмецка преса, хоч тим переглядом вона не вичерпує ся, бо навіть при найліпшій охоті неможливо вібрати усього того, що тепер у світї про нас пишуть часописї, а тим менше про те докладно розказати в нашому дневнику, через що ми і реєструємо тільки важнїщі голоси значнїщих органів нїмецької преси, які дійшли до нашого відома.

*Іван К—ч.*

---

*Г. Гайне.*

# ДВА ҐРЕНАДИРІ.

До Франції два ґренадирі йшли,
Що були в московськім полонї.
А як у нїмецьку господу зайшли,
Схилили чоло на долонї.

---

байдаки з військовим еспанським прапором.

А два рази — справдї таки, — важкі хребти морських кораблів з башнами — проповзли вподовж острова. Діац глядїв на них тужним зором в якому пробивалось зчудовання... А раз видалось йому, що між зломали та на узгірях знакомих гір в сей ясний сонїшний день з'нїмають ся білі жмутки диму зі стрілів і маленькі начеб головки шпильок цятки з'нечевя випливають на ярко темно-зелений намет неба і незамітно тонуть в світляному воздусї. Недавно знова довга, чорна смуга панцирника пересунулась в напрямі далекого берега і скілька коротких одірваних відлясків — полетїло у його вікно.

Діац схопив ся руками за решітку і кріпко нею потряс. Забряжчали крати, задрожали. Грузь і вапно посипалось з місць де були вмуровані у стїну зелїзні крати...

Так прийшло ще пару днів. Беріг знова затих — задрімав; море було рівне, хвилї тишком, задумчиво котились одна за другою і не маючи що робить плескали об камінний беріг... І він думав, що се опять був тільки сон.

Але нинїшного дня вже з самого ранку море наново дратувало його. Чимало филь перекотилось через вали, що відмежували бухту від моря а з лївого боку бачилось як рінь підлізає до дна моря на стїну берега...

А вечером — в чотирокутньому вікнї раз в раз мелькали блискучі приски піни. Може заводили свою глибоку пісню а беріг відгомоном на се протяжними стонами і гомоном.

Діац тїльки здвигнув плечима та рішив ся з вечера покластись спати.

Хай море говорить що хоче; хай собі дере нишком грудь окопів і сей заблуканий човен, що він його залишив з вікна, хай хитасть ся. Рабський човен з рабського берега... Яке йому дїло до сього, або до гомону моря?...

І він поклав ся на свою причу.

В означеному часї сторож приніс лїхтарню і поставив її в коридорі в отвір понад замкненими дверми, світло лїхтарні освітило лежачу фігуру Діаца та блїде лице з заплющеними очима. Мабуть, Діац спав спокійно; тільки від часу до часу зводив бровами і тодї по його лицї пролїгав висказ невимовного страждання, немов в глубині приспаної свідомости щось глуго і важко ворушилось як ось тоті прибережні рїньчаки з морського дна...

Та ось — приснилось йому, що хтось зовсім докладно назвав його по імени. Се хуртовина пролїтала буруном і вдарила об мур. В темному чотирокутньому вікнї заблимали жмутки фосфоричної піни і хоч затих вже грюкіт хуртовини, камера сповнилась шумом та свистом.

Звуки моря продерлись крізь заперті двері камери і понесли ся по коридорах Здавалось, що щось чуйне, грізне пронеслось над островом і завмирало і розвівало ся в далечинї...

Діац зірвав ся на рівні ноги. Йому видалось, що спав тільки пару хвиль і заглянув у вікно надіючись ще побачити серед нїтьми біле вітрило човна. Але у вікнї було темно, море скажено всею силою, тільки й чути було сутужнїй гамір пролїтаючого урагана.

Хоч такі бурі бували рідко, та йому звісний добре сей шум, свист, клекотїннє та підземне дрожаннє камінного острова. Але тепер, коли сей широкий згомін став розбивати ся, в ньому почув ся якийсь новий звук чогось тихого, ласкаво, незвісного...

Він кинув ся до вікна і опять вхопив ся руками за решітку, глянув в пітьму. Море було збурене, дике. Далекий беріг цїлком потонув в важких туманах.

Тільки на часочок виглянув місяць з поза хмар, красний хоч заснований мряками. Далекі, непевні відблески місяця розсипувались по хребтах филь і погасали...

Остав тільки шум могучий, жиж-свідомий, суєтливий і радісно-крикливий...

Хозе-Марія-Міґуель-Діац відчув, як цїла душа його тремтить і хвилюєть немов море. Душа очуняла з довгого сну, прояснюєть ся сьвідомість, народжують ся давно завмерлі бажання... І в друге він згадав про те, що бачив тому кілька днів назад. Прецїнь се не був сон. Яким чином можна вважати се сном?... Се-ж було повстаннє, се-ж були стрілї!... Се була революція!...

Надлетїла хуртовина і опять розбрили ся приски хвиль і знову в лоскотї та шумі почув ся якийсь звук незвісний, ласкавий.

Діац кинув ся до решітки та в пориві страшного одушевлення сильно потряс решіткою. Посипалось вапно та грузь і кілька камінчиків впало й розїла соленими бризьками крата виняла ся з муру...

А під вікном у пристанї хитав ся і виждав човен.

(Далї буде).

Пірнули сердеги в журливих думках
Об рідного краю злій долі,
Що військо велике розбите на прах
А цісар, їх цісар в неволі.

Заплакали гірко і слези рясні
В очах їх жалібно тремтіли.
Один з них промовив: »О горе мині,
Як рани старі заболіли!«

А другий говорить: »Скінчив ся наш
[сьпів,
Не жаль нині булоб вмирати,
Та жінку я й діти оставив домів,
Прийдесь їм самим загибати«.

»Пусте жінка й діти! Причім вони тут!
Гей инші тепер в мене болї
Як будуть голодні, у старці най
[йдуть —
Мій цісар, мій цісар в неволї.

»Ось слухай: — як стріну в дорозї
[я скін,
Сповни мою волю послідню
Візьми мертве тіло до рідних сторін,
Щоб ляг я в землю мою рідню.

Та знай: в домовині мені
Карабін покласти у руку,
Пропамятний хрест мій положиш на
[грудь,
І вірну припашеш шаблюку.

»От бачиш — я брате так хочу, ле-
[жать,
Немов той шильдвах, в домовині
Аж вчую в могилї мельодію гармат
І гомін копит на долині.

Як цісар над гріб мій конем надле-
[тить,
За ним стануть кулї свистіти,
Я встану із гробу й возьму в руку
[щит
Щоб цісаря мого вслонити!«

пер. Ст. Ч—ий.

## НОВИНКИ.

**— Подяка Цісаря.** З нагоди іменин нашого Монарха, зложив Йому желання Начальний Вожд пільний маршалок Архикнязь Фридрих.

В відповідь одержав Архикнязь Фридрих слідуючу телеграму від Цісаря:

З горячою подякою приняв я желання, котрі мене дуже втішили, а котрі Ви Пільний Маршалку зложили мені в імени цілої оружної сили в дни Моїх іменин. Особенне вдоволення відчуваю ізза сильної віри та охоти до борби, що огорнула Вас, та цілу оружну силу. Я вмію оцінити діла, яких доконала армія та фльота в злуці з нашими союзниками завдяки своїй геройськости та постійности, — і я певний сього, що наші війська витрівають аж до віднесения послідного успіху. В тій думці шлю Вам, всім Вождам і Жовнірам мої повні благословення желання та поздоровлення.

Франц Йосиф в. р.

**— Докола нової війни.** Тяжкі хмари, що вже від року збирали ся над Балканом, за хвилю виладують ся. Попереджує їх вже громовиця та лискавка, що пронизують душу ідейного Болгарина, заставляють спокійного Грека впорядкувати свої крамарські рахунки та кажуть ховати ся і тихо-тихесенько сидіти Румунії, що горячо бажав не-раві лиш своє збіже продати одній зі спріяючих сторін, — поза тим ждати хто дасть більше... Поставлення болгарської армії у воєнний стан, мобілізація в Греції та спокій в Румунії! Отсе найбільша загадка. перед якою станув світ. На хвилю заволоділа дипльоматія, що зіхала меч на полудень, до Італії.

Росія поставила свої домагання до Болгарії та зажадала відповіди протягом 24 годин. Зі сторони ворогів холоднокровний Англієць кермує на европейській шахівниці а Росія виконує пляни. Сим разом було так само. За признанне казали Росії ужити своєї »поваги« — чейже славянська Болгарія схаменеть ся та не стане проти брата Славянина, хоч він її тяжко скривдив. Можна сказати. що се вже остання проба, бо оперта на психольогічній основі.

Ясно, що Росія не відважилаб ся виступити з власного почину. Вона, що стоїть перед повним своїм внутрішнім розладдєм, не малаб відваги поставити свого здеморалїзованого жовніра — добре зорганізованому, кріпкому болгарському народови. На ролю її як посередника вказує обставина, що майже рівночасно з висланием ноти до Болгарії приплили до Солуня перші англійські а за ними французькі кораблї, щоб мнимо хоронити ненарушимости Македонії, та стати в обороні Греції, як тому майже 100 літ. Венїцельос запротестував проти сього кроку, бо він суперечний з постановами міжнародного права, але рівночасно публичною тайною є, що він симпатизує з почвірним порозумінням. Отже є така альтернатива: Або Венїцельос удержить ся при власти як страшак на центральні держави і він піде у слушний час у відставку або рішить таки його орієнтація в користь чотирепорозуміння. Певне те, що не хто інший але сам король Константин, якому Греція завдячує так значні користи із останньої балканської війни, рішить про становище Греції.

Тим рішить ся також становище Румунії. Греція є отже язичком від ваги, а вага є у них інструментом, яким вони вміють особливо орудувати. Невдовзі здавати-муть іспит із свойого звання в політиці.

**— Перед відновою австро-угорської двійности.** Теперішня державна спільність Австрії та Угорщини оперта між иншим на спільній цловій тарифі. Вона тратить свою обовязуючу силу в р. 1917., бо на основі закона має бути що 10 літ відновлювана. По законним приписам повинні вже сього року зачати ся переговори що-до будучих правнодержавних відносин обох частин держави. Мимо сього, що війна запрятує уми політиків, будуть по запевненям австрійських політичних кругів навязані переговори. Деякі мадярські мужі висувають з тої нагоди особливі мадярськодержавні інтереси супроти всеславянських струй зі сходу і півночі та побоюють ся, що мадярські інтереси булиб загрожені, колиб цловою спільностю обнято також Німеччину.

**— Брат австрійського Наслїдника Престола у Львові.** В переїздї з фронту до Відня задержав ся у Львові Архикнязь Максиміліян, брат Наслїдника Престола. Він є поручником 1. полку уланів, числить всего 20 літ.

**— »Українське Слово« офіціяльним органом галицького намісника.** Видавані в Берліні »Nachrichten des ukrainischen Pressbüros« в 1. с. м. подають такий уступ із статті »Габсбурги і австрійські Поляки« націоналїстичного »Ново-го Времені«: »Усунення польського намісника Галичини зовсім слушно можуть уважати Поляки як перший крок до знесения автономії краю. І справді іменовання німецького генерала намісником Галичини всюди прийнято в такім розумінню. Особливо різко підчеркує се новий офіціоз львівського намісництва, мазепинський орган »Нове Слово«, засноване теперішнім униятським митрополитом гр. Андрієм Шептицьким, що нині має велике політичне значіння«.

А вжеж що редакція »Українського Слова« (що з початку звалась »Новим Словом«) дуже тішить ся новим аванзом — у фантазії чорносотенного крокодиля.

**— Порядки в маґістраті в Жовкві.** Пишуть нам: В нашім маґістраті від якогось часу порядки так погіршились, що годі що й казати, а особливо терпить наше селянство. Як звісно, наш маґістрат переводить спис шкід заподіяних військами, кождий пошкодований селянин має привести двох сьвідків і явити ся лично о год. 4 по полудни. Все булоб в порядку, колиб дійсно о год. 4 почали наші пани »в маґістраті« справу з нами, тимчасом бідні селяне ходять і чекають від 4 до 5½, бо »pana radcy jeszcze niema«, вкінци возьний оголошує. що зближає ся вже 6 год., щоби забирали ся домів.

Коли порівнаємо шкоду нашого селянина, заподіяну військом а шкоду, яку поносить через кількадневне ходження до маґістрату, то мусимо отверто сказати, що шкода заподіяна маґістратом є більша. Наш мужик найме робітників, яких трудно найти, та винайде де якого коня, піде робити в поле, збирати бульбу, щоби в зимі мав що »pan radca« їсти, аж тут біжить дитина, та й каже, що мусить їти до маґістрату записати шкоду, — бідолаха кидає все, іде просить свого сусіда, який в полі коло нього працює, щоби і сей кидав все а ішов йому сьвідком бути про шкоду. Ідуть а в маґістраті »pana radcy niema«.

Не має бідний мужик дороги, ні де пожалуватись, ні кому за ним обстати Отсею дорогою просимо: Сьвітле ц. к Старосто в Жовкві зволить звернути більшу увагу на жовківський маґістрат, та запорядити більший лад, щоби на будуче наші господарі не тратили днів горячого часу — праці, стоячи масою перед маґістрацьким муром.

**— Галицькі страдальці в Росії.** По донесенням шведських часописей Жиди з Галичини і Польського корол. вивезені в Росію, терплять страшну нужду. Жидівська громада в Томську внесла до комітету в Іркуцьку подання о підмогу, бо тисячі Жидів-виселенців прийшли до Томська без ніяких средств прямо на пів наги. Не вважаючи на се вислано їх дальше в дорогу на Сибір, Тепер надходить зима а виселенці не мають ні одежі, ні обуви, ні чим прикритись в ночі. Бурцев заявив редакторови »Бирж. Вѣд.«, що з галицькими Жидами поводять ся як зі злочинниками. Їх морять голодом. Вязниці, в яких їх держать, то справдішні гнїзда пошести. Така доля стрінула певно й инших засланців. Недуги і пошести в їх таборах є сталим гостем. Берлінська »National Zeitung« пише, що в самій Москві померло в серпні 8.400 виселенців.

**— Комунікат Загальної Української Ради.** В послїдних часах дійшло до відома української парляментарної репрезентації зажалення з отсего приводу, мов би українську мову в полудневій части східної Галичини виключено із уживания в почтовім обороті. Наслідком сего звернула ся Презідия української парляментарної репрезентації з одвітним представленнєм до Головної етапної Команди, котра на се відповіла письмом з 27. вересня 1915 Ч. 86.379 що приналежна команда армії зарядила, аби адреси надаваних листів були виписані азбукою латинською або готиков

але стало ся се лиш із причин технічної натури і то на переминаючий час в тій цїли, аби облегчити оперуючій армії безпосередний перегляд надаваних листів.

Натомісь не було нїякого розпорядження, аби мову українську як таку виключати із почтового обороту та не було нїяких обмежень що-до азбуки і язика самих листів писаних українською мовою. Зажаленнє в справі адрес надаваних листів зістало відступленє до полагодження приналежний команді. Сподїємо ся, що тепер і се обмеженнє що до уживання українського письма на адресах листів зістане усунене.

— **„Русин-вояк“.** Нинї відвідав нашу редакцію п. **Максим Мартинюк**, десятник (цугсфірер) поліциї, що втік з російської неволї та перед кількома днями приїхав до Львова. Враз з цїлою залогою у Перемишлї дістав ся він до неволї та заїхав у Казань. Там відібрали російські військові власти нашій старшині ниціще офіцера шаржу та пігнали до робіт. Наша старшина протестувала проти сього, опираючи ся на постановах міжнародного воєнного права, яке забороняє вживати старшини до робіт, бо їх вона не виконувала у своїм війську.

Памятку з сього протеста має й наш завзятий, вірний »Русин-вояк« п. Максим Мартинюк. Він опирав ся зарядженям російської власти; за се вдарив його російський офіцер по лици тростиною так сильно, що й досї носить наш герой пятно. Він чекав лиш нагоди, щоб втечи до свого війська. За цїну кількох рублів перевіз його російський машинїст зелїзницею до Минська, тай ще дав добре »сїдалище« на сїнї. З Минська помандрував наш подорожний до Вильна. Якраз тодї, коли нїмецька армія занимала Вильно, п. Мартинюк передер ся через боєву лїнію та прийшов до своїх. Нїмецька команда відіслала його через Познань і Шлеск до Австрії тай сим робом дістав ся він до Львова. П. Мартинюк оповідає, що відносини в Росії щораз гірші. Дають ся там відчувати недостача і значне подорожіннє хліба так, що в останніх часах давали їм в Росії ве хліб а лиш гроші на хліб. Честь Тобі, жовніре, що з нараженнєм Свойого життя засвідчив вірність Свойому Найвищому Вождови та виказав брехню всім тим, що злобно бо зі свідомістю неправди накинули нам зраду.

— **Зужиткованнє товщевих відпадків.** Мимо великої недостачі товщу, яка дає ся особливо тепер відчувати, можна навіть тепер у нас примінити марнованнє сього матеріялу в широких куховарських та промислових кругах (приміренях). По статистичним обчисленням викидає ся у нас більше товщу, як виносить його довіз зза границї. Наука вже від давна старала ся і в сїм напрямі навчити людей ощадности. Сей поступ треба завдячити нїмецькому професорови Бехольдови. Він винайшов спосіб, яким можна зливки увільнити від води та витягнути з них товщ. Зразу є сей товщ бурий а можна його уживати як смаровила. Але під впливом тиснення він очищує ся та приймає жовту краску. В такім видї можна його уживати до палива або до погною, бо містить в собі 3·2 проц. азоту; коли його спалить ся, то лишить ся жужелиця, що надасть ся до будови доріг. Сей здобуток науки не лиш корисний є зі згляду на здоровлє, бо усуває вонючі відпадки, але й приносить чималу користь в господарстві.

— **Незрячі письменні.** Звісно, що незрячі дуже вправно заробляють собі на життє машиновим робленнєм пончіх чи скарпиток, плетеннєм кошів, виробом щіток і иншими способами. Однак часто бувають між ними інтелїгентні люде, що побіч жолудкових потреб мають також духові потреби та хотїлиб подивляти красу світа. Однак не дістає їм зору і сей змисл заступають у них три инші змисли: вюх, слух і чуттє.

Найбільше значінне для слїпця має чуттє, бо дає йому можність навчити ся читати і писати. Є два роди письма для незрячих. Одно винайдене самим таки незрячим перед сотков літ, є дуже просте. Писаннє відбуває ся сим способом, що на картон кладеть ся плиту, подїравлену прямокутними клїтинками в які незрячі втискають букви. Ще лекше є писаннє при помочи рильця. Одним і другим письмом можна писати на машині. Такими письмами зложено для незрячих богате письменство і книжки та часописі. В заведеннях для незрячих є також свої друкарнї, в яких працюють незрячі складаючі та друкарі. Книжки для незрячих є очевидно дуже великі, бо картки мусять бути з картону, а букви мусять бути більші від звичайних. Так осолоджують собі незрячі, яких число сильно побільшила теперішня війна, свої гіркі хвилї.

— **Дванайцять мілїонів виселенцїв та збігцїв.** »Русское Слово« доносить, що в околици Баранович та Минська натовпилась така скількість виселенцїв та збігцїв, що 40 кухонь видає денно 350.000 обідів. В пермську губернію послїдними часами прибуло нових 100.000 виселенцїв; супроти переповнення всїх зайвих мешкань та бараків давнїйшими збігцями, — новоприбувші виселенцї ведуть кочівниче життє під голим небом. „В с е р о с і й с ь к и й з е м с ь к и й С о ю з“ о б ч и с л и в ч и с л о з б і г ц ї в т а в и с е л е н ц ї в н а 12 м і л ї о н і в л ю д е й. Після нового мінїстеріяльного розпорядку усїх збігцїв, що не можуть виказатись потрібними документами — висилаєть ся прямо в Сибір. До Смоленська перенесено дім божевільних з Риги, що числить кілька соток умово хорих.

## БІБЛЇОҐРАФІЯ.

Вийшла 35—36 числа **»Вістника Союза визволення України«**. Зміст: Братній привіт Білорусинам. — Б. Лепкий. В перші роковини. — Р. Купчинський. Повело ся — Р. Карманський. Крівавим шляхом, I і II. — Н. Р. Смерть Івана Балюка. — Гість з поля бою в Віднї. — Б. Чайковський. Під московським пануваннєм. IV. Приїзд »батюшки«. — Др. З. Кузеля. Галицькі »еміґранти« в Росії. III. — Укр. т-ства й орґ. у Львові в часї рос. інвазії: »Просвіта«. Укр. педаг. Т-ство. Укр. Нац. Музей. Кравний Союз кред. Днїстер. — Посмертні згадки: Т. Грушкевич. Л. Сальо. Вісти: Прив. тел. У. С. С. до цїсаря Франц-Йосифа I. Укр. депутація в Петербурзї. Справа укр. прев в Думі. Лист з далекої Сибіри. Павлина Михайлишин. Відзначення У. С. С. — З укр. літ. хронїки в Росії за час війни. — Бібліоґрафія. The Ukranians and the European War. La Revue Ukrainiene, Б. З. Опис рідного краю. — Виказ складок.

**Б. З. Опис рідного краю.** Маленька ґеоґрафія України, I. частина. Із малюнками та мапкою. II. видання. Воєнна читанка. Ч. 3. Видавництво українського народнього учительства. Відень, 1915. Стор. 43. Цїна 30 сот.

**Зміст:** Передне слово. Загальний опис. Гори України. Височини. Низовини. Ріки і озера. Українські моря. Клімат (підсоне). Рістня (фльора). Звіринність (фавна). Копалини і цїлющі жерела, Плоди. Краса України. Се коротка популярна ілюстрована ґеоґрафія України, що являєть ся пожаданим набутком для дїточого й народнього читання.

## ОПОВІСТКИ.

Четвер, дня 7. жовтня 1915.

**Нинї:** четвер, 7. жовтня гр.-кат. Теклї муч., римо-кат. Юстини,

**Завтра:** пятниця, 8. жовтня, гр.-кат. Евфровини, римо-кат. Бриґіди.

+ **Панї** (так з курсом, як і без курсу), котрі хотїлиб вступити, яко сестри до »Укр. Самаритянської помочи« зволять сейчас зголосити ся в шпитали ул. Коперника ч. 36. Управа.

+ **Засїданнє** »Українського Комітету для несення помочи вдовам і сиротам жертвам війни« відбудеть ся в четвер 7 с. м. о год. 5. з полудня. — **В. Нагірний.**

## В Комісаріятї У. С. С. у Львові

ул. Зїморовича ч. 20, зложено через Адмінїстрацію »Українського Слова« слїдуючі жертви на фонд Укр. Січ. Стр. в коронах:

О. Медвецький Хоросно старе збірка від громадян 124. Збірка громади Підбірції 130·90. о. Антін Твердохліб Краковець 60·50, збірка о. Івана Киприяна в Немирові а іменно: о. І. Киприян 10, Казимир Тисон 1, Сенькось 1, Альб. Розенберґ 1, пов. тов. Кредитове в Немирові 10, церков в Немирові 5, Ст. Томашник 2, Іван Сайко 2, Генрик Розенберґ 2, Василь Яртимець 1, Заславський 2, Н. Ільницький 1, Т. Скородецький 1, Ева Калїцїнська 3, Дмит. Писарівський 2, Ів. Барагура 2, Ір. Киприянівна 0·50, Гр. Галетичка 0·80, В. Калїцїнський 0·50, Разом 47·80. Збірка сторожи вязн. зі Львова і Станиславова тепер в Karthaus в Чехах на руки Стефана Головенка, по дві кор. зложили: Ол. Антонишин, Н. Цупер, Головенко Ст., Ів. Казюк, Н. Легенький, Зал. Маркевич, Ів. Мелеȩник, М. Сисак, Ст. Вітяж, М. Зврбрин, М. Двимін, а Оманюк Ів. 1 к. Разом 23. Збірка військових форшпанів з повіту тернопільского і ин. на руки Федя Олїйника з Драгоманівки; по дві корони вложили: з Купчинець: Іван Краковський, Ст. От. Качунь, Гаврилюк Ілько, В. Озїмко, Ан. Козакевич, В. Питель, П. Козакевич, М. Косар, Гр. Котик, М. Підгородецький, П. Роґаль, Потїшний Ів, Ол. Краковський, Гр. Чайка, П. Петрик,; з Забойки: Н. Палига, Ф. Тлущ, М. Рудкевич, В. Дерень, Л. Черник, М. Пялиґа, К. Маріяш, В. Лис, Ст. Яновіч, Н. Зацїрка, Пр. Кріль, Ів. Щостак, В. Стефанів, Ол. Палиґа, С. Іванців; з Йосифівки: Кл. Мазепа, З. Савіч, Т. Парадюк, П. Канюка; з Денисова: Гн. Василак, Н. Варениця, дальше Ф. Олїйник з Драгоманівки, Д. Копцян з Маріянки, П. Кріль з Ходачкова вел.; С. Дурда Требулївцї, Н. Стрілецький Доброполе, Н. Слежак Зелена, П. Доманський Романівка, Л. Сахро Рожнів, Н. Клиса Чорна; по одній коронї зложили: В. Маріяш з Забойки і М. Лучків Неставцї. Разом 91 корон, Кулинич дир. шк. Бібрка 5, о. Ничай Рава руська 5, о. Калиш 20, о. Грушкевич 20, М. Серединчук 5, о. Рибак 5, І. Піх 5, Осипа Фацїєвич 5, о. Емілїян Гриневецький збірка від громади Смолина 40, Осип Вітошинський 5.

## Послїдні вісти.

### З ГОЛОВНОЇ АВСТРІЙСЬКОЇ КВАТИРИ

з дня 6. жовтня 1915.

### На російськім фронтї.

Нїчо нового.

### На італїйськім фронтї.

На високорівнї Vielgereuth відкинули ми предприняттий о півночи сильний італїйский наступ, що місцями приближив ся до наших перешкод.

### На сербськім фронтї.

Нїчо нового.

Заступник шефа Ґенерального Штабу
пільний маршалок-поручник **Ф. ГЕФЕР.**

## Надіслане.

*За сю рубрику редакція не відповідає.*



## Оголошення.



## Порядок поїздів.

Час приїзду і відїзду почтових поїздів у Львові важний від 1. жовтня 1915.

Середно-европейський час.

**До Львова приходять в напрямі:**

з Перемишля: 6·00, 7·28, 6·08, 6·45.
„ Станиславова 5·53. 5·12.
„ Самбора 9·38.
„ Стрия 8·05, 4·48.
„ Підгаєць 11·24.
„ Рави Руської 5·00.

**Зі Львова відходять в напрямі:**

до Перемишля 9·09, 8·55, 10·57.
„ Станиславова 9·40, 4·00 7·15.
„ Самбора 2·16.
„ Підгаєць 4·38.
„ З Рави Руської 11·45.

УВАГА: Нічна пора від 6·00 вечер до 5·59 рано назначенато встроми числами.



Видає і відвічає за ред.: *др. Силів Голубович.* З »Друкарні [illegible]«, Львів, Коперника 11.